

УДК 343.98

Арешонков В. В. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, докторант Національної академії внутрішніх справ, м. Київ

Поняття попередніх криміналістичних досліджень на досудовому розслідуванні

Метою статті є висвітлення проблематики, пов'язаної з визначенням поняття однієї з базових категорій для такого розділу криміналістики, як криміналістична техніка, а саме попередніх криміналістичних досліджень, розмежуванням їх з іншими різновидами попередніх досліджень та окресленням їх загальної сутності. Актуальність цієї тематики зумовлена тим, що окреслені питання є основоположними для розв'язання низки інших проблем як теоретичного, так і прикладного спрямування. Теоретичний базис статті становлять наукові роботи таких авторів: М. Б. Вандер, О. М. Зінін, В. О. Комаха, Ю. Г. Плесовських, В. М. Хрустальов, М. Г. Щербаковський та ін. Новизна отриманих результатів полягає в тому, що автор сформулював визначення поняття попередніх криміналістичних досліджень, розмежувавши їх з іншими різновидами попередніх досліджень під час досудового розслідування. Встановлено, що такі дослідження вирізняються серед інших попередніх досліджень саме за характером спеціальних знань – знання в галузі криміналістичної техніки й окремих видів криміналістичних експертиз, які застосовують для їх проведення. Водночас попередні криміналістичні дослідження є різновидом так званих техніко-криміналістичних досліджень – досліджень у галузі криміналістичної техніки. Таке розмежування має важливе практичне значення, оскільки одразу вказує на те, який спеціаліст може провести зазначене дослідження. Термін «попередні дослідження» має багато трактувань, тому для однозначності його тлумачення, що стосується й попередніх криміналістичних досліджень, під час його використання в наукових джерелах, насамперед практичного спрямування, доречно або в назві, або в тексті конкретизувати його, наприклад, зазначивши етап кримінального провадження, місце або цілі проведення, щоб відмежувати цей різновид досліджень від решти.

Ключові слова: криміналістична техніка; попередні дослідження; криміналістичні дослідження; спеціальні знання; слідчі дії; розшукова інформація.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукове розроблення проблематики, пов'язаної з попередніми дослідженнями в розслідуванні злочинів, триває з 50-х років минулого століття. Так, підготовлено значну кількість наукових робіт, авторами яких є О. І. Дворкін, О. М. Зінін, В. О. Комаха, М. О. Корнієнко, В. С. Мітрічев, Ю. Г. Плесовських, М. О. Селіванов, В. О. Снетков, М. Г. Щербаковський, В. М. Хрустальов та ін.

Зазначені й інші вчені висвітлювали питання теоретичного та практичного спрямування щодо проведення попередніх досліджень. Проте чимало теоретичних аспектів залишаються дискусійними й не мають однозначного трактування в наукових

джерелах, що є наслідком несистемного наукового пошуку в цьому напрямі.

Однією з головних проблем є власне визначення поняття «попередні криміналістичні дослідження», розмежування їх з попередніми дослідженнями та з'ясування їх сутності.

Саме тому **метою** цієї статті є висвітлення проблематики, пов'язаної з визначенням поняття попередніх криміналістичних досліджень як однієї з базових категорій криміналістичної техніки, розмежуванням їх з іншими різновидами попередніх досліджень й окресленням їх сутності, оскільки саме ці питання є основоположними для розв'язання низки інших проблем.

Виклад основного матеріалу. Великий тлумачний словник сучасної української мови слово «досліджувати» трактує так: «піддавати що-небудь ретельному науковому розгляду з метою пізнання чогось або ж ретельно обстежувати чи уважно знайомитися з чим-небудь для встановлення чогось» [1, с. 242]. «Попередній» означає «міститись перед іншим або здійснюватися перед чимось, передувати чомусь основному, бути підготовчим» [1, с. 868]. Таке широке тлумачення в мовознавстві призводить до того, що в криміналістиці ці терміни мають різне змістове навантаження, адже подеколи такі дослідження називають «експрес», «польові», «оперативні», «досудові», «непроцесуальні», «доекспертні», «позаекспертні», «початкові» тощо. Хоча, на нашу думку, такі назви відображають переважно лише окремі ознаки такого різновиду криміналістичних досліджень, як попередні дослідження.

Широке трактування аналізованого поняття науковцями в Україні зумовлено також браком його чіткого нормативного закріплення. Це поняття не визначено ні в законах, ні в підзаконних нормативно-правових актах, зокрема відомчого чи локального рівнів.

Аналіз наукових джерел, у яких використано термін «попереднє дослідження», дає підстави виокремити декілька найпоширеніших його тлумачень:

1. Це дослідження матеріальних об'єктів на стадії перевірок заяв або повідомлень про злочини, яке проводять з метою отримання даних, що можуть бути підставою для порушення кримінальної справи. Наприклад, у разі виявлення предметів, схожих на вогнепальну зброю чи боєприпаси; речовини, схожої на наркотичні засоби чи прекурсори, документів з ознаками підроблення тощо. Такі дослідження здійснюють експерти зазвичай у лабораторних умовах, використовуючи експертні методики, щоправда, такі особи мають статус спеціалістів.

В Україні такі дослідження регламентовані нині не чинною Настановою про діяльність експертно-криміналістичної служби МВС України, затвердженою наказом МВС України від 30 серпня 1999 року № 682, однак попередніми в цьому документі їх не названо; у Порядку проведення та оформлення експертних досліджень, розробленому ДНДЕКЦ 2005 року, такі дослідження визначено експертними, причому працівники експертної служби беруть у них участь як спеціалісти, а результати дослідження оформлюють висновком спеціаліста. З моменту набрання чинності 2012 року КПК України такого різновиду досліджень уже немає, оскільки немає такої стадії кримінального процесу, як порушення кримінальної справи.

2. Це дослідження матеріальних об'єктів, яке проводять під час слідчої (розшукової) дії з метою отримання розшукової та іншої важливої для розкриття та розслідування злочину інформації. Результати цих досліджень використовують для висунення версій і реконструкції події злочину; організації розшукових заходів; планування та проведення слідчих (розшукових) дій; обмеження кола об'єктів, які перевіряють; встановлення різновиду матеріалів, речовин і виробів тощо [2, с. 64; 3, с. 144–145].

3. Це стадія експертного дослідження (судової експертизи). Так, О. М. Зінін та І. М. Подволоцький зазначають, що під час проведення портретної експертизи за фотозображеннями в цифровому вигляді для виявлення основних характеристик процесу їх отримання, визначення параметрів збереження, а також можливого використання засобів ретушування або монтажу проводять попереднє дослідження – попередню стадію експертизи, яка полягає в усебічному вивченні даних про об'єкти дослідження й матеріалів, отриманих як зразки [4, с. 59]. Попереднє дослідження позначає першу стадію експертного дослідження, хоча в теорії судової експертизи першу стадію судової експертизи прийнято називати підготовчою, а дослідження, про яке зазначають автори, є першим завданням комплексного дослідження, яке необхідно виконати під час ідентифікації об'єктів за цифровими зображеннями та є завданням фототехнічної, а не портретної експертизи.

4. Це попереднє вивчення місця події та прилеглої до нього території (навколишньої місцевості), яке проводять з метою встановлення меж місця події та огляду, насамперед у випадку, коли злочин учинено на відкритій місцевості (наприклад, можуть бути наявні місця підходу/під'їзду та відходу/від'їзду, інші сліди злочинців). Таким чином, окрім основного, може бути визначено

ще декілька додаткових місць огляду, де можуть бути виявлені важливі речові докази [5, с. 280].

Основна відмінність такого тлумачення від попередніх полягає в тому, що об'єктом такого дослідження є не конкретний матеріальний об'єкт, виявлений під час огляду або іншої слідчої дії, а місце події або прилегла до нього територія загалом. Оскільки таке дослідження є складовою підготовчого етапу огляду, методологічну основу його становить криміналістична тактика, а не криміналістична техніка, як у випадку з іншими тлумаченнями.

Таке різноманіття визначень аналізованого терміна призводить до того, що в наукових роботах не є очевидним, про які саме дослідження йдеться, адже це поняття використовують подеколи цілком некоректно.

На нашу думку, дослідження матеріальних об'єктів на стадії перевірок заяв або повідомлень про злочини в Україні не проводять, а використання цього терміна для позначення стадії судової експертизи є винятком, а не правилом. З огляду на наявність низки фундаментальних робіт (монографій, дисертаційних досліджень), присвячених окресленій проблематиці, у яких цей термін використовують на позначення другого варіанту тлумачення, доцільно закріпити його саме за дослідженнями матеріальних об'єктів, які проводять з метою оперативного отримання розшукової й іншої важливої для розкриття та розслідування злочину інформації.

Для забезпечення однозначного тлумачення аналізованого терміна доречно в контексті конкретизувати його, наприклад, зазначати етап кримінального провадження, чи місце проведення – «під час огляду місця події», «під час обшуку» тощо, або цілі проведення, відмежовуючи цей різновид досліджень від інших.

Необхідно визначати вид таких досліджень, оскільки вони також мають відмінності залежно від різновиду спеціальних знань (криміналістичні, судово-медичні, технічні тощо), які використовують під час їх проведення. Більшість авторів, висвітлюючи сутність і можливості попередніх досліджень, зазначають про дослідження «класичних» криміналістичних об'єктів (сліди пальців рук, взуття, знарядь злочину, транспортних засобів тощо), проте в контексті використання для таких досліджень спеціальних знань їх завдання й об'єкти є значно ширшими. Так, В. П. Лавров зауважує, що попередніми дослідженнями досить часто, крім таких питань, як калібр і модель вогнепальної зброї, знаряддя, яким було здійснено злом

перешкоди, вирішують і питання іншого змісту, наприклад, питання про час і причини смерті, вік убитого, тяжкість тілесних ушкоджень тощо [6, с. 27], тобто питання судово-медичного спрямування, на підставі застосування спеціальних знань у галузі судової медицини, а не криміналістики.

Тому, на наш погляд, якщо йдеться не про попередні дослідження взагалі, а про дослідження, що ґрунтуються на знаннях у галузі криміналістичної техніки й окремих видів криміналістичних експертиз, потрібно чітко виокремлювати їх як попередні криміналістичні дослідження, які є різновидом так званих техніко-криміналістичних досліджень – досліджень у галузі криміналістичної техніки.

Таке розмежування, крім теоретичного, має важливе практичне значення, оскільки одразу вказує, який спеціаліст може провести відповідне дослідження, тобто для здійснення попереднього криміналістичного дослідження не залучають, наприклад, судових медиків, мистецтвознавців або інших спеціалістів, які не володіють спеціальними криміналістичними знаннями.

Більшість авторів підставою відмежування таких досліджень в окрему категорію – «попередні» – вважає той факт, що вони за часом передують судовій експертизі, тобто їх проводять перед експертним дослідженням. Однак є й інші варіанти обґрунтування цього виокремлення (наприклад, такі дослідження проводять до порушення кримінальної справи, або без винесення постанови про призначення експертизи, або ж цей термін акцентує на значенні результатів дослідження, їх практичній ролі як орієнтира для подальших процесуальних дій).

Попри те, що однією з підстав виокремлення цієї категорії досліджень є те, що вони здебільшого передують проведенню судових експертиз, хоча й не завжди (наприклад, спеціаліст, виконавши дослідження сліду пальця руки, визначає, що його залишки потерпілий, тому такий слід не вилучають з місця події та експертизи не потребує, тобто таке дослідження не передус експертному, воно взагалі його виключає), однак, на нашу думку, головною підставою їх виокремлення є значення таких досліджень, проте не як орієнтиру в розслідуванні, а те, що їх висновки є попередніми, неостаточними, тобто такими, що не мають доказового значення, а стають доказами тільки після проведення експертного дослідження й оформлення висновку експерта, якщо в цьому є необхідність.

Для того щоб сформулювати визначення поняття «попередні криміналістичні дослідження», потрібно

проаналізувати наявні підходи до тлумачення терміна «попередні дослідження», які різняться між собою як за обсягом, так і за змістом.

Чимало авторів, серед яких і В. Д. Корма, формулюючи визначення попередніх досліджень, зазначають, що це вид чи результат використання спеціальних знань, спрямований на виявлення ознак, що є підставою для порушення кримінальної справи, а також отримання розшукової інформації в процесі виявлення, розкриття та розслідування злочинів [7, с. 30]. Дослідники змішують в одному понятті декілька видів криміналістичних досліджень, що, на нашу думку, є недопустимим, оскільки призводить до неоднозначності його тлумачення й використання та решти наслідків, про які йшлося вище.

Водночас слухним є твердження цих авторів, згідно з яким характерною ознакою попередніх досліджень є використання спеціальних знань, а щодо власне попередніх криміналістичних досліджень – спеціальних криміналістичних знань, до яких належать знання, охоплені окремим розділом криміналістики – криміналістичною технікою, частини знань із загальної теорії судової експертизи та частини з теорії окремих видів судових експертиз, які належать до криміналістичних.

На наш погляд, більш точно визначення попередніх досліджень з позиції їх віднесення до певного різновиду криміналістичних досліджень пропонують такі автори, як В. М. Хрустальов, Р. Ю. Трубіцин та інші, які зазначають, що це непроцесуальне застосування спеціальних знань з метою отримання орієнтувальної інформації щодо фактичних обставин події, визначення належності виявлених слідів до події, яку розслідують, отримання даних щодо механізму їх утворення, встановлення ознак слідоутворювального об'єкта, а також отримання відомостей щодо можливих прикмет, звичок та інших даних, які характеризують осіб, що брали участь у цій події [8, с. 38]. Однак і воно також не позбавлене певних недоліків, серед яких: вичерпний перелік цілей таких досліджень, які загалом є ширшими за зазначені, а також у них не відображено сутність таких досліджень. Суттєвим також є уточнення щодо непроцесуального характеру таких досліджень, однак у науковій літературі таку думку поділяють не всі автори.

Визначення попередніх досліджень, яке сформулювали І. О. Аніщенко та М. В. Галєзнік, також не є досконалим. Ці автори вважають, що попереднім слід вважати дослідження, яке має експресний характер, здійснюється спеціалістом та орієнтоване на отримання інформації щодо причин, умов і

обставин злочину [9, с. 202]. На наш погляд, помилковим є твердження, що суб'єктом проведення криміналістичних досліджень, які є частиною попередніх, є лише спеціаліст, оскільки володіти спеціальними криміналістичними знаннями, необхідними для їх проведення, можуть й інші учасники слідчої (розшукової) дії, а також те, що в усіх без винятку випадках вони є експрес-дослідженнями. Такі дослідження зазвичай проводять у стислі строки, що пов'язано з організацією діяльності слідчо-оперативних груп, часто з використанням так званих експрес-методів, що залежить від завдання, яке слід виконати, однак це не є правилом. Наприклад, судово-балістичне дослідження щодо визначення дистанції, напрямку та місця, з якого було здійснено постріл, за методикою його проведення та методами нічим не відрізняється від аналогічного, яке виконують у процесі експертизи, за винятком стадії оформлення результатів.

Водночас М. Б. Вандер вважає попереднє дослідження непроцесуальною формою роботи слідчого, а не спеціаліста, що також, на наше переконання, є неправильним. Цей дослідник стверджує, що аналізованим терміном зазвичай позначають не розумовий дослідницький процес, який супроводжує будь-яку діяльність, а зовнішньо виражені дії з об'єктами, застосування слідчим конкретних методів і засобів в інформаційно-тактичних цілях [10, с. 25]. Однак, хоча технологія проведення попереднього дослідження й передбачає проведення зовнішніх дій (наприклад, вимірювання, моделювання тощо), проте, для того щоб отримати необхідний результат у вигляді інформації розшукового й іншого змісту, необхідно провести і розумовий пізнавальний процес, що полягає в інтерпретації отриманих унаслідок зовнішніх дій даних.

З погляду окреслення сутності попередніх досліджень досить цікавим є визначення, запропоноване вітчизняним криміналістом В. О. Комахою, згідно з яким це вивчення криміналістичних об'єктів, які оглядають, проведене до судово-експертного дослідження слідчим або із залученням спеціаліста, що спрямоване на пошук, знаходження та виявлення як видимої, так і невидимої для людського зорового сприйняття доказової інформації за допомогою загальнонаукових і спеціальних методів криміналістичної техніки, спеціальних приладів й інших техніко-криміналістичних засобів, а також вербальної фіксації знайденої чи виявленої доказової інформації в протоколі слідчого огляду та з метою більш оперативного виявлення ознак, що сприяють розшуку осіб, які вчинили розслідуваний злочин [11, с. 11]. Попри те, що в цьому визначенні автор

висвітлює сутність таких досліджень і навіть окремі їх особливості, проте зазначені цілі таких досліджень не можна вважати правильними. По-перше, пошук і виявлення доказової інформації, її джерел – речових доказів – це не мета попередніх досліджень, а окреме техніко-криміналістичне дослідження, яке, на відміну від попередніх досліджень, має процесуальний характер; по-друге, інформація, отримана під час попереднього дослідження, є орієнтувальною, а не доказовою; по-третє, результати попередніх досліджень не фіксують у протоколі, оскільки така діяльність є непроцесуальною.

Слушною є думка Ю. Г. Плесовських, який зауважує, що більшість визначень попередніх криміналістичних досліджень не відображають сутності аналізованого явища. Більшість визначень не містять таких суттєвих елементів, а саме: відношення до процесу доказування, суб'єктів й об'єктів проведення, їх завдань, засобів і методів, а також вказівки на співвідношення попереднього криміналістичного дослідження на місці події зі слідчим оглядом. Науковець визначає попередні криміналістичні дослідження на місці події як одну із форм реалізації спеціальних криміналістичних знань, яку здійснюють на місці події з використанням техніко-криміналістичних засобів з метою отримання таких, що не мають доказового значення, проте значущих для розкриття та розслідування злочинів, даних шляхом виявлення, дослідження й оцінювання матеріальних слідів злочину [12, с. 10–11]. Водночас це визначення, на нашу думку, теж не позбавлене певних недоліків. По-перше, у ньому передбачені не всі із зазначених автором «обов'язкових» елементів, наприклад, немає посилань на суб'єктів їх проведення та співвідношення з оглядом, хоча ми вважаємо, що такі елементи не обов'язково слід окреслювати безпосередньо у визначенні. По-друге, хибним видається твердження, що сутність цього дослідження полягає у виявленні, дослідженні й оцінюванні матеріальних слідів, оскільки, окрім певної тавтології, що «дослідження – це дослідження», сумнівним є той факт, що «виявлення» є його частиною, оскільки, на нашу думку, воно є окремим різновидом техніко-криміналістичних досліджень і відрізняється від попереднього дослідження цілями, а головне – характером: воно знаходиться в процесуальній площині, тому його результати й перебіг фіксують у протоколі слідчої дії. Окрім цього, оцінка результатів дослідження матеріального сліду, згідно із загальною методикою попередніх досліджень, є завершальною стадією попереднього дослідження, а тому розділяти власне дослідження й оцінку можна тільки в разі, якщо

Йдеться про пізнавальну діяльність вищого рівня, ніж ту, яку здійснюють шляхом проведення попередніх досліджень матеріальних об'єктів. По-третє, автор, надаючи визначення попереднім власне криміналістичним дослідженням, не конкретизує об'єкти такого дослідження, зазначаючи про «матеріальні сліди злочину» – сукупність об'єктів, яка в контексті спеціальних знань, що можуть бути використані для їх дослідження, значно ширша за криміналістичні.

Ми вважаємо, що не всі із зазначених Ю. Г. Плесовських елементів повинні міститися у визначенні аналізованого поняття, оскільки це надмірно ускладнить його тлумачення. Поняття попередніх криміналістичних досліджень має охоплювати, крім його сутності, також загальні цілі таких досліджень та інші ознаки, за якими ця категорія досліджень різниться від решти.

Тому найбільш повним, на нашу думку, є визначення, сформульоване в навчальному посібнику «Предварительные криминалистические исследования следов на месте происшествия», виданому Всесоюзним науково-дослідним інститутом МВС СРСР, згідно з яким попередні дослідження є однією із форм пізнавальної діяльності органів дізнання та попереднього слідства, яку здійснюють в умовах огляду місця події з використанням спеціальних знань і науково-технічних засобів (а за необхідності – обізнаних осіб) для отримання даних щодо механізму, умов, обставин учинення злочину, особи злочинця та іншої необхідної для розкриття злочину інформації шляхом дослідження й оцінювання її матеріальних джерел, виявлених на місці події [13, с. 5].

Однак не цілком зрозуміло, чому обізнані особи не віднесені до безпосередніх суб'єктів пізнавальної діяльності на рівні з працівниками органів дізнання та попереднього слідства; чому оцінювання, як і в попередньому визначенні, виокремлено з власне «дослідження»; а також те, чому проводити його можна тільки в умовах слідчого огляду, тобто в «польових» умовах.

Із цього приводу Р. Ю. Трубіцин виокремлює можливість проведення попереднього дослідження мікрослідів, мікрооб'єктів і мікрорельєфу поверхні різноманітних об'єктів, окрім «польових» умов, *ще в лабораторних умовах безпосередньо після проведення огляду місця події*. Такі дослідження потребують застосування не тільки мікроскопічного обладнання, а й профілометрів, електронних мікроскопів і рефлектометрів [14, с. 65–66]. Загалом ми поділяємо думку вченого про те, що попередні дослідження матеріальних об'єктів можна проводити не тільки під час огляду, а й після. Матеріальні об'єкти після їх вилучення можуть бути попередньо дослідженими не лише в

лабораторії, а й у будь-якому іншому місці (службовому транспорті, кабінеті слідчого, техніка-криміналіста, черговій частині тощо) за наявності необхідних умов (особливостей вилучення, відповідного спеціаліста, достатнього часу, інформаційних матеріалів тощо).

На нашу думку, помилковим є твердження, що попередні дослідження пов'язані з проведенням виключно огляду місця події. Слід зауважити, що виконати їх можна як під час, так і після проведення інших гласних та негласних слідчих (розшукових) дій, у процесі яких були виявлені відповідні об'єкти, причому не обов'язково «безпосередньо після» чи «одразу після», а й з будь-яким проміжком у часі залежно від ситуації, аж до проведення експертного дослідження.

Окрім огляду (ст. 237 КПК України), обшуку (ст. 234 КПК України) та освідування особи (ст. 241 КПК України), попередні дослідження можуть проводити також, наприклад, під час як гласного, так і негласного отримання зразків для експертизи (ст. 245, 274 КПК України), огляду й виїмки кореспонденції (ст. 262 КПК України); обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267 КПК України) та деяких інших слідчих (розшукових) дій.

Висновки. На підставі викладеного можна дійти таких висновків:

1. *Попередніми криміналістичними дослідженнями* слід вважати одну з форм використання спеціальних криміналістичних знань, яка має непроцесуальний характер, може здійснюватися суб'єктами-носіями таких знань як під час, так і поза слідчими (розшуковими) діями, що полягає у вивченні матеріальних об'єктів за допомогою неруйнівних (за винятком випадків наявності значної кількості досліджуваного матеріалу) й експрес-методів, а також за необхідності техніко-криміналістичних засобів, з метою найбільш оперативного отримання інформації розшукового та іншого орієнтувального характеру, яка не має доказового значення.

2. Такі дослідження вирізняються серед інших попередніх досліджень саме за характером спеціальних знань – це знання в галузі криміналістичної техніки й окремих видів криміналістичних експертиз, які застосовують для їх проведення. Саме тому, на нашу думку, такі дослідження потрібно відокремлювати, називаючи попередніми криміналістичними дослідженнями, які є різновидом так званих техніко-криміналістичних досліджень – досліджень у галузі криміналістичної техніки. Таке розмежування

має важливе практичне значення, оскільки в такому разі одразу стає зрозуміло, який спеціаліст може провести таке дослідження.

3. Оскільки термін «попередні дослідження» має низку тлумачень, для однозначності його розуміння під час використання в наукових джерелах, передусім практичного спрямування, доречним буде або в назві, або в тексті конкретизувати його, наприклад, зазначивши етап кримінального провадження, місце або цілі його проведення, відмежовуючи цей різновид досліджень від решти.

4. Сформульоване визначення потребує подальшої наукової деталізації окремих його елементів, а саме щодо мети проведення цього різновиду техніко-криміналістичних досліджень, їхньої сутності та завдань, а також найбільш характерних ознак, які відрізняють такі дослідження від інших, що проводяться на досудовому розслідуванні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – Київ ; Ірпінь : Перун, 2002. – 1440 с.
2. Щербаковский М. Г. Применение специальных знаний при раскрытии и расследовании преступлений / М. Г. Щербаковский, А. А. Кравченко. – Харьков : Ун-т внутр. дел, 1999. – 78 с.
3. Криміналістика : підручник / [В. В. Пясковський, Ю. М. Черноус, А. В. Іщенко та ін.]. – Київ : Центр учб. літ., 2015. – 544 с.
4. Зинин А. М. Особенности осмотра и предварительного исследования новых носителей портретной информации / А. М. Зинин, И. Н. Подволоцкий // Судебная экспертиза. – 2016. – № 1 (45). – С. 57–65.
5. Штаб Т. А. Осмотр места происшествия: проблемы, возникающие при его производстве и процессуальном оформлении результатов / Т. А. Штаб // Криминалистические чтения на Байкале – 2015 : материалы Междунар. науч.-практ. конф. / отв. ред. Д. А. Степаненко. – Иркутск, 2015. – 480 с.
6. Лавров В. П. Расследование преступлений по горячим следам / В. П. Лавров, В. Е. Сидоров. – М. : ВЮЗШ МВД СССР, 1989. – 87 с.
7. Корма В. Д. Предварительные криминалистические исследования следов применения оружия : учеб.-практ. пособие / В. Д. Корма ; под ред. Е. П. Ищенко. – М. : Приор-издат, 2007. – 143 с.
8. Хрусталева В. Н. Участие специалиста-криминалиста в следственных действиях : учеб. пособие / В. Н. Хрусталева, Р. Ю. Трубицын. – СПб. : Питер, 2003. – 208 с.
9. Анищенко И. А. Предварительное исследование следов (объектов) при расследовании преступлений / И. А. Анищенко, М. В. Галезник // Вестник Полоцкого государственного университета. – 2012. – № 13. – С. 200–202. – (Серия D).
10. Вандер М. Б. Использование микрочастиц при расследовании преступлений / М. Б. Вандер. – СПб. : Питер, 2001. – 224 с.
11. Комаха В. О. Тактика попереднього дослідження криміналістичних об'єктів та призначення судових експертиз : навч.-практ. посіб. / В. О. Комаха. – Чернівці : Золоті литаври, 2009. – 646 с.

12. Плесовских Ю. Г. Теоретические основания и практика производства предварительных криминалистических исследований на месте происшествия : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Ю. Г. Плесовских. – М., 1991. – 19 с.

13. Предварительные криминалистические исследования следов на месте происшествия : учеб. пособие / [А. А. Алексеев, В. Е. Капитонов, Л. И. Кошелева и др.]. – М. : ВНИИ МВД СССР, 1987. – 196 с.

14. Трубицын Р. Ю. Криминалистическое исследование микрорельефа объектов судебных экспертиз : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Р. Ю. Трубицын. – Саратов, 2000. – 160 с.

REFERENCES

1. Busel, V.T. (Eds.). (2004). *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Great explanatory dictionary of modern Ukrainian language]*. Kyiv; Irpin: Perun [in Ukrainian].

2. Shcherbakovskiy, M.G. (1999). *Primenenie specialnykh znanii pri raskrytii i rassledovanii prestuplenii [Application of special knowledge in the detection and investigation of crimes]*. Harkov: Un-t. vnutr. del [in Russian].

3. Piaskovskiy, V.V., Chornous, Yu.M., & Ishchenko, A.V. (2015). *Kryminalistyka [Criminalistics]*. Kyiv: Tsentr uchb. lit. [in Ukrainian].

4. Zinin, A.M., & Podvolockii, I.N. (2016). *Osobennosti osmotra i predvaritel'nogo issledovaniya novykh nositelei portretnoi informatsii [Features of examination and preliminary research of new carriers of portrait information]*. *Sudebnaia ekspertiza, Forensic examination*, 1 (45), 57-65 [in Russian].

5. Shtab, T.A. (2015). *Osmotr mesta proishestviia: problemy, voznikaiuscie pri ego proizvodstve i procesualnom oformlenii rezultatov [Inspection of the scene: the problems that arise during its production and the procedural registration of the results]*. *Kriminalisticheskiye chteniya na Baykale, Forensic reading at Baikal: Materials of the International Scientific and Practical Conference* [in Russian].

6. Lavrov, V.P., & Sidorov, V.E. (1989). *Rassledovanie prestuplenii po goriachim sledam [Investigating crime in hot pursuit]*. Moscow: VYuZSh MVD SSSR [in Russian].

7. Korma, V.D. (2007). *Predvaritelnye kriminalisticheskie issledovaniia sledov primeneniia oruzhii [Preliminary forensic research on the use of weapons]*. E.P. Iscenko (Ed). Moscow: Prior-izdat [in Russian].

8. Hrustalev, V.N., & Trubicyn, R.Iu. (2003). *Uchastie specialista-kriminalista v sledstvennykh deistviiah [Participation of the forensic specialist in investigative actions]*. SPb.: Piter [in Russian].

9. Aniscenko, I.A., & Galeznik, M.V. (2012). *Predvaritelnoe issledovanie sledov (obektov) pri rassledovanii prestuplenii [Preliminary investigation of traces (objects) in the investigation of crimes]*. *Vestnik Polotskogo gosudarstvennogo universiteta, Bulletin of the Polotsk State University*, 13, 200-202 [in Russian].

10. Vander, M.B. (2001). *Ispolzovanie mikrochastic pri rassledovanii prestuplenii [The use of microparticles in the investigation of crimes]*. SPb.: Piter [in Russian].

11. Komakha, V.O. (2009). *Taktyka poperednoho doslidzhennia kryminalistychnykh obektiv ta pryznachennia sudovykh ekspertyz [Tactics of preliminary research of forensic objects and appointment of forensic examinations]*. Chernivtsi: Odeska nats. yuryd. akad. "Zoloti lytavry" [in Ukrainian].

12. Plesovskikh, Iu.G. (1991). *Teoreticheskie osnovaniia i praktika proizvodstva predvaritelnykh kriminalisticheskikh issledovaniy na meste proishestviia [Theoretical foundations and practice of the production of preliminary forensic investigations at the scene of the incident]*. *Extended abstract of candidate's thesis*. Moscow [in Russian].

13. Alekseev, A.A., Kapitonov, V.E., Kosheleva, L.I., & Mavrin A.G. (1987). Predvaritelnie kriminalisticheskie issledovaniia sledov na meste proisshestiia [Preliminary forensic investigations of traces at the scene of the incident]. Moscow: VNII MVD SSSR [in Russian].

14. Trubitsyn, R.Iu. (2000). Kriminalisticheskoe issledovanie mikrorelyefa obektov sudebnyh ekspertiz [Forensic investigation of the microrelief of forensic examination objects]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Saratov [in Russian].

Стаття надійшла до редколегії 27.06.2018

Areshonkov V. – Ph.D in Law, Senior Research Fellow, Doctoral Student of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine

Concept of Previous Forensic Researches during Pre-Trial Investigation

This article is devoted to the problems associated with the definition of the concept of one of the basic categories for such a section of forensic science as forensic technology, namely, «previous forensic research», the delineation of them with other varieties of previous studies and the outline of their essence. The importance of this topic is due to the fact that these issues are fundamental in solving many other problems of both theoretical and applied nature. The analysis of many definitions of previous studies allowed us to formulate the author's notion of prior forensic research, which should be understood as one of the forms of use of special forensic knowledge, which has non-procedural nature, may be carried out by actors carrying such knowledge, both during and outside investigation (search) actions, which consists in the study of material objects with the help of non-destructive (except for the presence of a large quantity of investigated material) and express methods, as well as necessity of technical and forensic means, for the purpose of the most prompt receipt information of search and other orientational character, which is not probative. Such studies are distinguished among other previous studies by the nature of special knowledge – knowledge in the field of forensic technology and certain types of forensic examinations – which are actually used for their conduct. That is why, we suppose that such studies should be clearly separated, calling them «preliminary forensic research», which are kind of so-called technical-forensic research – research in the field of forensic technology. This distinction has important practical meaning, in such case it becomes immediately apparent who as specialist can carry out such a study. Since the very term «preliminary research» itself has many interpretations, for its unambiguous understanding, including «preliminary forensic research», when it is used in scientific sources, especially of a practical nature, it will be appropriate in any way either in the title or in the text to specify it, for example, indicating the stage of the criminal proceedings, the place or objectives of its conduct, thus differentiating this type of research from other existing ones. The proposed definition requires further scientific detailing of its individual elements, namely, the purpose of conducting this type of technical and forensic research, their essence and tasks, as well as the most characteristic features that distinguish such studies from others that may be conducted during pre-trial investigation.

Keywords: forensic technology; preliminary researches; forensic researches; special knowledge; investigative actions; search information.